

analysis of scientific and regulatory sources, historical-logical and systemic approaches, and SWOT analysis. Key problems of applying IFRS in farms are identified, the results of the SWOT analysis of applying IFRS in the agricultural sector of Ukraine are presented, the need for state support and participation of professional communities in providing methodological recommendations, educational programs and practical tools is emphasized, which will help reduce risks and costs during the transition to IFRS. Conclusions are drawn, and directions for further research are proposed.

Keywords: IFRS, farms, financial reporting, SWOT analysis.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беженар І. М., Грищенко О. Ю. Фермерські господарства в Україні: стан та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 9. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-04-14>
2. Риковська О., Фраер О., Михайленко О. Аналіз стану сільського господарства України та імплементація нормативно-правових актів ЄС, дотичних до аграрних та довкіллевих питань. Київ: ГО «Екодія», 2024. 22 с. URL: <https://surl.li/nbldwy>
3. Смірнова Н. В., Смірнова І. В. Особливості складання звітності фермерськими господарствами – юридичними особами: вплив системи оподаткування. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (22–23 берез. 2022 р.). Львів: ЛНУП, 2022. Ч. 1. С. 383–385.
4. Костякова А. Звітність без кордонів: українські реалії в контексті МСФЗ. *Економіка та суспільство*. 2025. № 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-108>
5. Михалків А. Механізм трансформації фінансової звітності у формат МСФЗ: практичні аспекти. *Grail of Science*. 2024. № 40. С. 169–176. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.06.2024.020>
6. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП). URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/MSFZ-dlya-MSP.pdf>
7. Переклад міжнародних стандартів фінансової звітності 2024 року. URL: <https://surl.li/hufrbo>

УДК 339.5; 339.9

РОЗВИТОК МИТНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Б. О. Пашко

Анотація. У статті досліджено сучасні митні відносини між Україною та країнами ЄС у контексті євроінтеграції та глобалізації. Використано методи аналізу статистичних даних зовнішньої торгівлі, порівняльного правового аналізу та оцінки ефективності цифрових митних інструментів. Автори проаналізували динаміку експорту та імпорту України з основними торговельними партнерами ЄС у 2020–2025 рр., оцінюючи вплив електронної митниці та систем динамічного зважування на прозорість і ефективність митного контролю. Дослідження показало, що модернізація митної системи сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств і інтеграції країни до європейського економічного простору.

Ключові слова: митна система України, євроінтеграція, зовнішня торгівля, цифровізація митних процедур, економічна інтеграція.

Вступ. У сучасних умовах глобалізації та динамічної євроінтеграції України митні відносини між Україною та країнами Європейського Союзу набувають особливого значення. Вони виступають ключовим інструментом забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, сприяють розвитку міжнародної торгівлі, формуванню прозорого бізнес-середовища та підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств. Питання вдосконалення митної політики, гармонізації законодавчої бази та модернізації процедур контролю є одними з головних завдань у процесі реалізації стратегічного курсу України щодо європейської інтеграції.

Митна співпраця Україна–ЄС базується на положеннях Угоди про асоціацію, яка передбачає поступове наближення української митної системи до стандартів Європейського Союзу. Це вимагає не лише адаптації до законодавчих норм, а й впровадження інноваційних інформаційних технологій, оптимізації процедур, підвищення ефективності митного контролю та протидії корупційним проявам. Отже, митні відносини стають важливим чинником поглиблення інтеграційних процесів і забезпечення економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які досліджували митні відносини між Україною та ЄС, варто згадати праці В. Сіденка, О. Шниркова, І. Бураковського,

А. Крисоватого та інших, у яких розглянуто економічні та правові аспекти торговельної інтеграції між Україною та ЄС, проаналізовано вплив Угоди про асоціацію та детальний зміст зон вільної торгівлі між сторонами. Хоча, незважаючи на значну кількість наукових праць, залишаються не повністю вивченими питання практичної реалізації положень Угоди про асоціацію, впливу цифровізації на ефективність митного адміністрування, а також подолання бар'єрів у взаємодії між митними органами України та Європейського Союзу.

Метою статті є дослідження розвитку митних відносин між Україною та Європейським Союзом у контексті цифровізації та євроінтеграції, зокрема оцінка впливу модернізації митної інфраструктури на ефективність і прозорість зовнішньої торгівлі.

У сучасних умовах глобалізації та динамічних змін у світовій економіці вдосконалення митної системи набуває критичного значення. Її еволюційна роль виходить за межі фінансової політики, стаючи ключовим чинником у формуванні соціально-економічних відносин як усередині країни, так і на глобальній арені.

Митний союз ЄС, створений у 1968 р., є ключовим елементом ролі Євросоюзу у світовій економіці сьогодні. Він не лише дає змогу державам ЄС вільно торгувати між собою, а й визначає спільну торговельну політику щодо всіх третіх країн.

Митна політика ЄС захищає внутрішній ринок, забезпечуючи дотримання правил та сприяючи торгівлі. Митні органи стягують мита, оцінюють фінансові та нефінансові ризики і захищають ЄС від недобросовісної та незаконної торгівлі, водночас сприяючи безпеці ланцюга поставок та захисту довкілля [1].

Після набуття незалежності Україна розпочала формування власної митної системи як суттєвого елементу державного суверенітету. Ухвалення Закону «Про митну справу в Україні» (1991) і Митного кодексу (1992) заклало правову основу митної політики, визначило Україну єдиною митною територією та закріпило принцип узгодження з міжнародними нормами [2]. Ці документи створили основу для незалежного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, митних процедур і тарифної політики.

Водночас були прийняті інші ключові законодавчі акти, що регулювали економіку, інвестиційну, банківську та податкову сфери, сприяючи переходу до ринкової економіки та модернізації митної служби. Важливим кроком було визнання міжнародних договорів як частини національного законодавства (згідно зі ст. 9 Конституції України), що забезпечило інтеграцію митного законодавства України у міжнародну правову систему та сприяло зближенню з європейськими стандартами [3].

Подальший розвиток митних відносин між Україною та Європейським Союзом перейшов у площину поступової інтеграції української економіки до європейського ринку. Підписання Угоди про асоціацію та впровадження Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) стали ключовими факторами, що суттєво піднесли зовнішньоекономічну активність України. Водночас, ця співпраця сформувала нові виклики для митної системи: збільшення експорту до ЄС супроводжувалося посиленням конкуренції та нагальною потребою узгодження національних митних правил з європейськими стандартами.

У цьому контексті в Україні відбулися системні реформи митної галузі, спрямовані на підвищення ефективності управління, відкритості процедур та цифровізацію митних процесів. У 2002 р. було прийнято оновлену редакцію Митного кодексу України, яка привела у відповідність вітчизняне законодавство з міжнародними нормами і спростила митне оформлення. Подальшим кроком стало ухвалення у 2012 р. оновленого Митного кодексу, що впровадив європейські підходи до митного контролю, спрощення процедур для бізнесу та електронного декларування.

З 2019 р. Державна митна служба України (ДМСУ) працює як окремий центральний орган виконавчої влади, що дало змогу підвищити її інституційну спроможність і зміцнити боротьбу з корупцією та контрабандою [4]. Ключовим етапом стала цифровізація митних процедур: впровадження системи управління ризиками, уніфікованої автоматизованої системи електронного декларування, Національної транзитної системи NCTS, інституту авторизованого економічного оператора (АЕО) та механізму «Єдиного вікна» для міжнародної торгівлі [5].

Ці новації забезпечили пришвидшення товарообігу, зниження адміністративного навантаження на бізнес та інтеграцію української митної системи у європейський митний простір.

З метою кращого розуміння змін у співробітництві варто розглянути географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами між Україною та країнами ЄС у період 2020–2025 рр. (рис. 1).

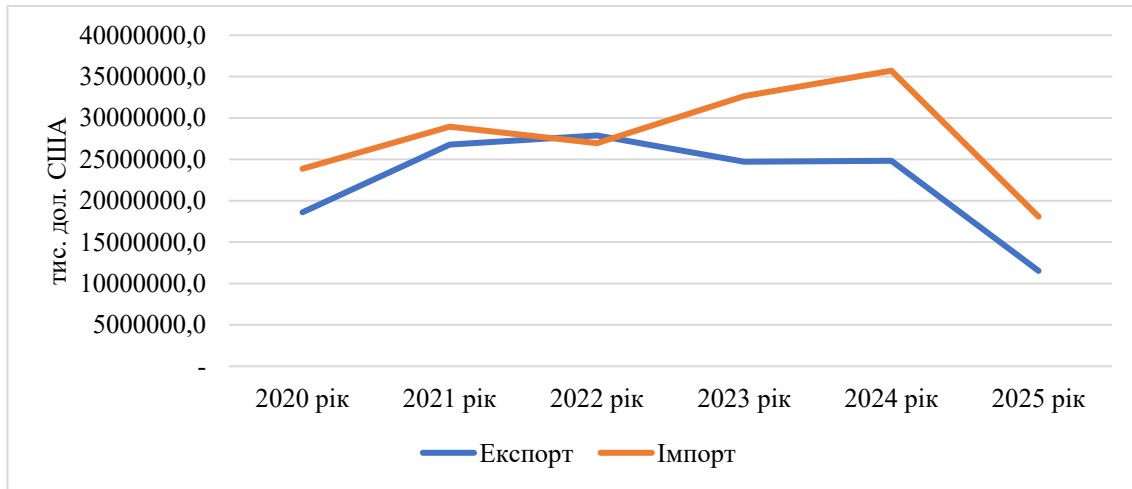

Рис. 1. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС, 2020–2025 (I півріччя) рр., тис. дол. США

Джерело: сформовано авторами на основі [6]

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС у 2020–2025 рр. свідчить про стабільне домінування імпорту над експортом, що викликає негативний торговий баланс. Пік експорту припав на 2022 рік, а далі спостерігалася тенденція до зниження. Імпорт демонстрував стабільне нарощування до 2024 р., що можна пояснити збільшенням співпраці та зростанням вимог внутрішнього ринку. У 2025 р. (I півріччя) обсяги як експорту, так і імпорту різко скоротилися, що вказує на вплив зовнішньоекономічних та політичних чинників. Загалом ця динаміка підкреслює значний рівень взаємозалежності між українською економікою та ринком ЄС і потребу у додатковому стимулюванні експорту.

Польща, Німеччина, Італія, Франція та Іспанія є важливими торговельними партнерами України у ЄС, і торговельні зв'язки з ними значною мірою впливають на економіку України. Експорт України з країнами ЄС відзначається різноманітністю товарів та активною торговельною діяльністю (рис. 2).

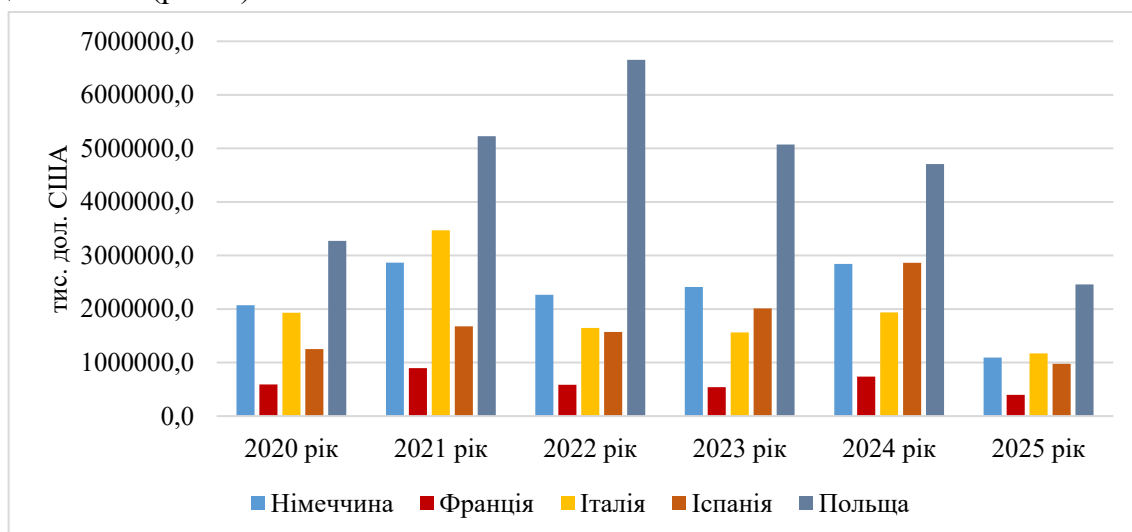

Рис. 2. Динаміка експорту з основними торговельними партнерами з ЄС, 2020–2025 (I півріччя) рр., тис. дол. США

Джерело: сформовано авторами на основі [6]

Аналіз змін у обсязі експорту України до основних країн ЄС у 2020–2025 рр. показує, що Польща – найважливіший торговельний партнер. У 2020 р. експорт становив 3 272 683,1 тис. дол. США, а в 2022 р. досяг піку – 6 653 025,2 тис. дол. США. Після цього відбулося зменшення. Німеччина постійно входить у трійку найважливіших партнерів: у 2020 р. експорт становив 2 071 739,4 тис. дол. США, а у 2024 р. – 2 840 755,5 тис. дол. США, що свідчить про стабільне зростання співпраці. У 2021 р. Італія отримала високий показник – 3 469 269,2 тис. дол. США, але у наступні роки експорт зменшився до 1 571 517,4 тис. дол. США у 2023 р. Експорт до Іспанії збільшився з 1 250 213,7 тис. дол. США у 2020 р. до 2 863 457,0 тис. дол. США у 2024 р., що підтверджує позитивну тенденцію. Водночас Франція має найнижчі показники – від 541 348,7 до 896 493,5 тис. дол. США, що свідчить про можливість росту співробітництва.

Економічне співробітництво між Україною та країнами ЄС є двостороннім процесом, який вимагає розгляду не лише зростання експорту, а й критичного значення імпорту для національної економіки. Аналіз структури імпортних потоків допомагає зрозуміти, наскільки економіка України залежить від європейського ринку, визначити основних постачальників товарів та простежити зміни у зовнішньоторговельному балансі. Для кращого розуміння цих тенденцій розглянемо динаміку імпорту України з основними країнами ЄС у 2020–2025 рр., що відображено на рис. 3.

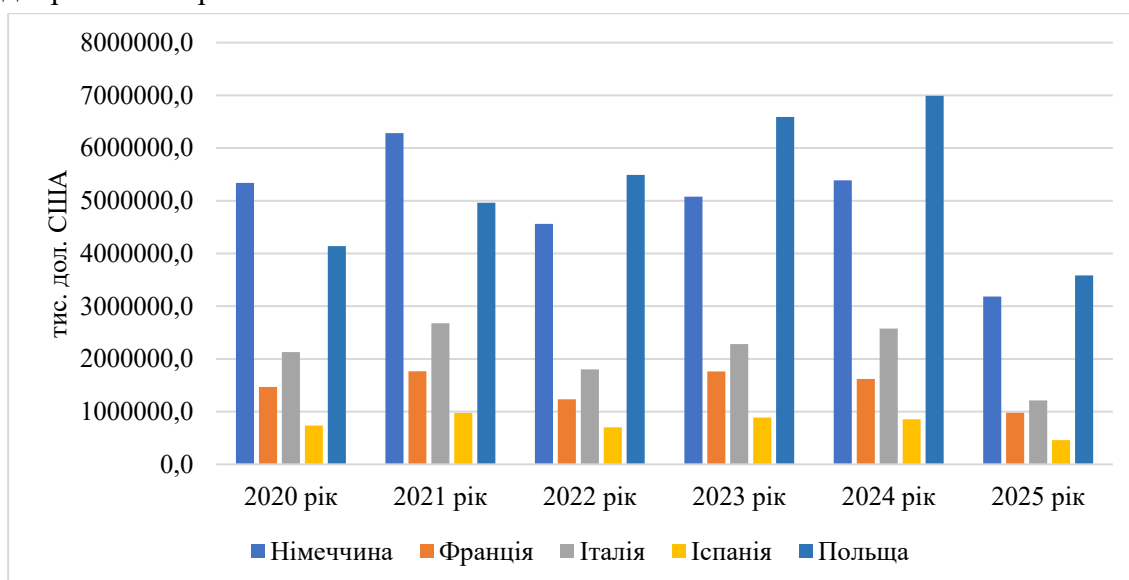

Рис. 3. Динаміка імпорту з основними торговельними партнерами з ЄС, 2020–2025 (I півріччя) рр., тис. дол. США

Джерело: сформовано авторами на основі [6]

Аналіз змін імпорту з основними торговельними партнерами України з ЄС у 2020–2025 рр. показує коливання обсягів закупівель та тенденції зростання чи скорочення торговельних потоків. Найбільші обсяги імпорту звично припадають на Німеччину та Польщу, що свідчить про значну залежність від цих країн як провідних постачальників товарів. Так, імпорт із Німеччини знизився з 5 339 677,7 тис. дол. США у 2020 р. до 3 184 437,9 тис. дол. США у 2025 р. (I півріччя), що може бути спричинено економічними коливаннями або змінами в структурі закупівель. Імпорт із Франції та Іспанії має менші обсяги, проте демонструє схожу тенденцію скорочення у 2025 р. Польща демонструє постійне зростання імпорту до 2024 р., потім спостерігається значне скорочення. Італія, передбачаючи коливання, залишається серед ключових торговельних партнерів, з різкими скороченнями у 2022 та 2025 рр.

Розширення торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС вимагало не лише адаптації тарифної політики, а й узгодження митного законодавства. Україна поетапно узгоджує його з митним правом ЄС, спираючись на Union Customs Code (UCC), який встановлює норми управління митними процедурами та електронного декларування. Одночасно модерні-

зується національна система тарифів до моделі TARIC, що гарантує уніфіковану класифікацію товарів і відкрите застосування ставок мита. Паралельно реалізуються міжнародні електронні ініціативи, зокрема eTIR – система електронного транзиту замість паперових книжок, та eFTI – регламент ЄС для цифрового обміну транспортною інформацією між органами влади та бізнесом [7, с. 9].

У цьому контексті особливого значення набуває процес цифрової трансформації митних процедур в Україні, який реалізується у співпраці з європейськими партнерами. У 2023 р. Державна митна служба України спільно з Митною службою Румунії успішно реалізували пілотний проєкт електронної митниці в пункті пропуску Порубне–Сірет. Ця ініціатива була спрямована на цифровізацію та оптимізацію митних процедур і здійснювалася за підтримки програм EU4Digital, EUAM та DG TAXUD із використанням застосунку SEED. Інструмент SEED забезпечує систематичний електронний обмін митними даними між сторонами. За результатами проєкту вдалося значно скоротити час оформлення, уникнути дублювання введення інформації та підвищити точність, прозорість і ефективність управління ризиками. Успіх цієї ініціативи продемонстрував значний потенціал цифрових рішень для прискорення транскордонної торгівлі й став основою для впровадження подібних механізмів обміну інформацією на інших пунктах пропуску. В умовах війни цей досвід набуває стратегічного значення, підтримуючи розвиток «смуг солідарності», сприяючи економічній стабільності та поступовій інтеграції України до єдиного європейського цифрового митного простору [8].

Європейський Союз активно підтримує модернізацію митної інфраструктури України через ініціативу EU4IBM-Resilience. У рамках цього проєкту Державна митна служба отримала десять автоматизованих систем динамічного зважування WWS-D Dini Argeo. Ці системи вже розміщено на головних пунктах пропуску, зокрема в Могилеві-Подільському, Дяковому, Краківці, Шегинях та Раві-Руській. Сучасне обладнання забезпечує можливість зважування транспортних засобів у русі, що помітно скорочує час перевірок, мінімізує черги та підвищує точність контролю. Завдяки інтеграції з технологіями автоматичного розпізнавання номерних знаків і бездротової передачі даних у реальному часі митна служба отримує своєчасну інформацію для ефективного аналізу ризиків і запобігання порушенням. У межах проєкту понад 30 працівників пройшли спеціалізоване навчання, що гарантує правильну експлуатацію нової техніки. Запровадження таких інновацій є важливим кроком у цифровізації митних процедур, підвищенні їх прозорості, підтримці безпечної торгівлі та зміцненні економічної співпраці між Україною та Європейським Союзом [9].

Митна система України відіграє провідну роль у формуванні економічної стратегії держави та слугує одним із ключових інструментів для реалізації зовнішньоекономічної діяльності. З моменту здобуття незалежності було закладено міцний фундамент для її розвитку шляхом створення відповідної правової бази та поступового приведення системи у відповідність до міжнародних стандартів, зокрема до норм Європейського Союзу. Аналіз зовнішньоторговельної взаємодії з країнами ЄС у період 2020–2025 рр. демонструє високу економічну взаємозалежність, позитивну динаміку зростання експорту до окремих європейських держав, але водночас відзначає нерівномірність імпорتنих потоків. Впровадження цифрових технологій у митні процеси, створення електронної митниці та інтеграція сучасних систем динамічного зважування значно сприяють підвищенню ефективності системи, забезпечують прозорість процедур і посилюють безпеку міжнародної торгівлі. Подальше реформування та модернізація митної системи залишаються першочерговим завданням для посилення економічної стабільності країни й прискорення інтеграції України в європейський економічний простір.

Abstract. The article examines modern customs relations between Ukraine and the EU countries in the context of European integration and globalization. The methods of analyzing foreign trade statistics, comparative legal analysis, and assessing the effectiveness of digital customs tools were used. The authors analyzed the dynamics of Ukraine's exports and imports with the EU's main trading partners in 2020–2025, assessing the impact of electronic customs and dynamic weighing systems on the transparency and effectiveness of customs control. The study showed that the modernization of the customs system contributes to increasing the competitiveness of Ukrainian enterprises and the country's integration into the European economic space.

Keywords: customs system of Ukraine, European integration, foreign trade, digitalization of customs procedures, economic integration.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Customs. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/topics/customs_en (дата звернення: 22.10.2025).
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–48. Ст. 552.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Науково-практичний коментар Митного кодексу України / за заг. ред. Є. В. Додіна. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2022. 664 с.
5. Мацедонська Н. В., Коваленко В. В., Штефан Л. Б. Модернізація митної діяльності з використанням інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/426/412> (дата звернення: 22.10.2025).
6. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.10.2025).
7. Русак Д. М. Практика митного регулювання в ЄС: навч. посіб. Київ, 2023. 300 с.
8. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/> (дата звернення: 22.10.2025).
9. EU strengthens Ukraine's customs control with advanced dynamic weighing technology. *European External Action Service (EEAS)*. Прес-служба та інформаційна команда Делегації ЄС в Україні. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-strengthens-ukraine's-customs-control-advanced-dynamic-weighing-technology_en (дата звернення: 22.10.2025).

УДК 658.014

СТРАТЕГІЧНІ Й ОПЕРАЦІЙНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ

Д. Д. Серєда, О. В. Таранич

Анотація. У статті розглянуто стратегічні та операційні аспекти управління виробництвом на підприємстві. Проаналізовано сутність стратегічного та операційного управління, їх взаємозв'язок та вплив на ефективність діяльності. Особливу увагу приділено практичному застосуванню цих підходів на прикладі компанії МХП. Доведено, що узгодженість стратегічних цілей та операційної діяльності забезпечує конкурентоспроможність підприємства.

Ключові слова: операційна стратегія, стратегічне управління, операційне управління, управління виробництвом, конкурентоспроможність підприємства, управлінські рішення.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку економіки підприємства функціонують у середовищі високої конкуренції, нестабільності та постійних змін. За таких умов ефективне управління виробництвом стає одним із ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності та стійкості підприємства.

Особливого значення набуває узгодженість між стратегічним і операційним управлінням. На практиці доволі часто спостерігається ситуація, коли підприємство має сформовану стратегію розвитку, проте вона не реалізується в належний спосіб через неефективну організацію операційних процесів. Це призводить до втрат ресурсів, зниження продуктивності та погіршення фінансових результатів. Тому проблема полягає у необхідності забезпечення тісного взаємозв'язку між стратегічними рішеннями й операційною діяльністю підприємства, що є особливо актуальним для сучасних виробництв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стратегічного й операційного управління виробництвом активно досліджуються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Зокрема, Н. В. Шевченко та Я. Я. Пушак розглядають операційну стратегію як важливий складник забезпечення прибутковості підприємства та його економічної безпеки, підкреслюючи її роль у формуванні ефективної системи управління [1].

У дослідженнях Т. О. Водолажської та Л. М. Ачкасової операційна стратегія визначається як частина загальної стратегії підприємства, що забезпечує раціональне використання ресурсів та організацію виробничих процесів [2].

Водночас Є. В. Болотіна й інші автори наголошують на комплексному характері стратегічного управління, яке охоплює всі сфери діяльності підприємства, включно з виробництвом та збутом [3].